

**Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
«БД010300 – Педагогика және психология» мамандығы бойынша
философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған
Есимғалиева Тлекши Махсотовнаның «Болашақ педагог-
психологтардың кәсіби құзыреттілігін көптілді білім беру
жағдайында қалыптастыру» тақырыбындағы
диссертациялық жұмысына
рецензент Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
шетел филологиясы кафедрасының «БД010300 – Педагогика және
психология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD)
Туребаева Шынар Мараловнаның**

ШІКІРІ

1. Зерттеу тақырыбының өзектілігі және оның жалпы ғылыми және жалпы мемлекеттік бағдарламалармен (практиканың және ғылым мен техниканың дамуының сұраныстарымен) байланысы

Қоғамда әлеуметтік, мәдени үдеріспен қамтамасыз ететін жоғары құндылық – білім. Осы жоғары құндылық сапасын көтерудің басты шарты – педагогтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың қажеттілігін негіздеу болып табылады. Болашақ педагог-психологтың кәсіби құзыреттілігі – бұл күнделікті өмірдің нақты жағдайларында пайда болатын мәселелер мен міндеттерді тиімді түрде шешуге мүмкіндік беретін қабілет, білім алушы іс-әрекетінің сапасынан көрінетін білім нәтижесі, іскерліктер мен дағдылардың жиынтығынан тұрады. Көптілді білім беру жағдайында болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігі – пәнін көптілді білім беру мәселелеріне бағыттай алуға негіз болатын білімдері, ақпараттық, мәдениаралық қарым-қатынас біліктері, ұлттық және әлемдік жауаптылықты сезіну қабілеттерінен тұратын, көптілді азаматты қалыптастыруға дайындығын көрсететін олардың кіріктірілген күрделі сапасы болып табылатынын қарастыру аталған жұмыста кең орын алады.

Қазіргі таңда білім беру жүйесінде жан-жақты қарастырылып, үлкен мәнге ие болған көптілді білім беру мәселесі зерттеу жұмысында ашып көрсетілген. Аталған мәселеге байланысты Есимғалиева Тлекши Махсотовнаның болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігін көптілді білім беру жағдайында қалыптастыру тақырыбын таңдауы сұранысқа ие мамандардың бәсекеге қабілетті, әлемдік кеңістікте еркін бойлауына жол ашатын құнды зерттеу болып табылады.

Тлекши Махсотовнаның зерттеу жұмысының өзектілігі елімізде негізгі үш тілді дамытуға басымдық берілуі, әлемнің жетекші елдерінің білім беру жүйесімен теңесуі, ана тілімен қоса бірнеше шет тілдерін оқу бағдарламасына енгізіп оқытуды жан-жақты қарастыруы болып саналады.

Докторанттың диссертациялық жұмысы бойынша жүргізілген Педагогика және психология мамандықтары бойынша құжаттарға, «Білім

туралы заңы», «Педагог мәртебесі» заңы, сонымен қатар бірнеше құжаттарды зерттеулері жұмыстың көкейкестілігін көрсетеді.

2. Ізденушінің диссертацияда тұжырымдалған әрбір нәтижесінің тұжырымдары мен қорытындыларының негізделуі және шынайылық дәрежесі

Диссертациялық жұмыста алынған жаңалық нәтижелерінің негізделуі мен дәйектелуі дұрыс, тұжырымдалған ой-пікірлер, түйіндер мен қорытындылар, ғылыми қағидалар негізді де дәлелді. Педагогика және психология ғылымында арнайы зерттеу нысанына айналмаған күрделі де тың тақырыпты зерттеу барысында тың ойлар айтып, жаңа көзқараспен салмақты ғылыми нәтижелерге қол жеткізген. Жұмыс құрылымы жағынан алғанда, кіріспеден, үш тараудан және қорытындыдан тұрады. Соңында пайдаланылған әдебиеттердің тізімі беріледі. Талдап айтатын болсақ, «Болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігін көптілді білім беру жағдайында қалыптастырудың әдіснамалық негіздері» атты бірінші тарау үш тараушадан тұрады. Онда «көптілді білім беру», «кәсіби құзыреттілік», «педагог-психолог» мәселелері теориялық тұрғыда негізделіп, көптілді білім беру жағдайында болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігінің әдіснамалық тұғырлары қарастырылады.

Келесі екінші тарау «Әлеуметтік-экономикалық өзгерістер мен жаңартылған білім беру кезеңінде болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігінің қалыптасуы» деп аталады. Бұл тарауда болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруда жалпы білім беретін мектептегі жаңартылған білім беруге шолу жасалады, білім беру бағдарламаларының мүмкіндіктері айқындалып, педагог-психологтың заманауи құзыреттілігі нақтыланады. Көптілді білім беру жағдайында болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастырудың құрылымдық-мазмұндық моделі сипатталған.

Зерттеу жұмысы бойынша үшінші тарауда көптілді білім беру жағдайында педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың маңызды құралы CLIL интеграциялық технологиясы талданып, «Көптілді білім беру жағдайында болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың негіздері» атты бағдарламаның мазмұны мен жүргізу әдістемесі сипаттап берілген. Бағдарлама «Педагогика және психология» мамандықтары бойынша білім алушыларға тілдік, танымдық және психологиялық үш бағытта кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыру ретінде ұсынылған. Аталған бағыттар бойынша жүргізілген талдау нәтижелері ғылыми жұмыстың құндылығын арттыра түседі.

Бүгінде педагог-психологтарды даярлауда кәсіби құзыреттіліктерін ғана емес, көптілді меңгеру мен тілдік қарым-қатынасты қарастыру қолға алынуда. Ұсынылып отырған докторлық диссертация да бұл үдерістен тыс қалмай, педагогика және психология саласында жаңа ағымдар тұрғысынан қарастырады.

3. Ізденушінің диссертацияда тұжырымдалған әрбір ғылыми нәтижесі мен қорытындысының жаңалық дәрежесі

Диссертацияның мазмұны түсінікті жақсы жазылған. Алдына қойған мақсаттарына жеткен, жұмысты меңгерген. Зерттеу жұмысы бойынша шетелдік және отандық зерттеушілер еңбектерін жеткілікті деңгейде, тиімді пайдалана білген. Әрбір теориялық тұжырымы, жасаған түйіні нақты тілдік, педагогикалық-психологиялық деректерге негізделген, жаңалық дәрежесі жоғары деңгейде баяндалған.

Докторант зерттеу барысында төмендегідей нәтижелерге қол жеткізген:

- болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру қажеттілігін негізделіп, «көптілділік», «көптілді білім беру», «құзырет», «құзыреттілік», «кәсіби құзыреттілік» ұғымдарының мәнін нақтылаған;

- көптілді білім беру жағдайында болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың әдіснамалық тұғырларын айқындаған;

- мектептегі жаңартылған білім беру мазмұны мен ЖОО-да білім беру бағдарламаларының талдау негізінде олардың өзара байланысы мен сабақтастығын және педагог-психологтың заманауи кәсіби құзыреттілігін анықтаған;

- болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттіліктерін көптілді білім беру жағдайында қалыптастырудың құрылымдық-мазмұндық моделі ұсынылып, тиімділігі практика жүзінде дәлелденген;

- «көптілді білім беру жағдайында болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру негіздері» бағдарламасының мазмұны мен жүйесі әзірленіп, тиімділігі тәжірибелік-эксперименттік сынақтан өткізілген.

Сонымен қатар докторант «Көптілді білім беру жағдайында болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру негіздері» жобасының бағыттарын анықтайды. Оларды тілдік бағыт, психологиялық бағыт, танымдық бағыт деп үш топқа жіктейді.

Тілдік бағыт – көптілді академиялық оқу топтарында білім алушылардың бірқатар педагогикалық-психологиялық элективті пәндерді ағылшын тілінде оқыту арқылы пәндік, тілдік және ақпараттық-коммуникативтік, мәдени құзыреттіліктерін қалыптастыруға бағытталады.

Психологиялық бағыт – көптілді академиялық оқу топтарында психологиялық тренингтерді ұйымдастыру арқылы білім алушылардың ұйымдастырушы-әдістемелік қабілеті, кәсіби құзыреттілігі, көшбасшылық және кәсіпкерлік дағдысын қалыптастыруға бағытталады.

Танымдық бағыт – көптілді академиялық оқу топтарында білім алушылардың аудиториядан тыс ұйымдастырылатын өзбетінше орындалатын жұмыстарында білім алушылардың зерттеушілік дағдысы, өмір бойы оқу қабілеті, сыни тұрғыда ойлау қабілеті, шешендік өнер, көптілділік қабілеттерін қалыптастыруға бағытталады.

4. Ізденушінің алған нәтижелерінің тиісті өзекті мәселені, теориялық немесе қолданбалы міндетті шешуге бағытталғандығы

Т.Есімғалиеваның зерттеу барысында қол жеткізген осы ғылыми нәтижелері тұжырымдары, пайымдаулары педагогика және психология

саласының теорияларының дамуына өз үлесін қосады. Зерттеудің ғылыми-теориялық пайымдаулары мен нәтижелерін, тілдік материалдарын жоғары оқу орындарында тілдік тұлға теориясы, педагогика және психология салалары бойынша өтілетін теориялық курстарда, практикалық сабақтарда пайдалануға болады және алдағы уақытта жазылатын оқулықтар мен оқу құралдарына негіз бола алады деп санаймыз.

5. Диссертацияның негізгі қағидасының, нәтижесінің тұжырымдары мен қорытындыларының жариялануына растама

Диссертацияның негізгі тұжырымдары, ғылыми нәтижелері мен түйіндері мақала түрінде ғылыми жинақтар мен республикалық басылымдарда, Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті ұсынған басылымдарда, Scopus ақпараттар базасына енетін импакт-факторлы журналдарда жарияланған.

6. Диссертация мазмұнындағы және рәсімделуіндегі кемшіліктер мен ескертпелер:

Жұмыстың аталған жетістіктерімен қатар, мынандай ескертпелерді де атап өткенді жөн көрдік:

1. Зерттеу жұмысында жұмыс құндылығына айтарлықтай нұқсан келтірмейтін стилистикалық, орфографиялық қателер кездеседі.

2. Диссертацияның теориялық бөлімінде қарастырылған Қазақстанның даму стратегиялары 4 әдіснамалық тұғырды таңдауға негіз болып отыр. Дегенмен осы стратегияларға тереңірек сипаттама берілсе жұмыстың құндылығы артар еді.

Алайда, аталған сын-ескертпелер диссертациялық зерттеудің мазмұнына, теориялық құндылығына нұқсан келтірмейді.

7. Диссертацияның Ғылыми дәрежелер беру Ережелерінің талаптарына сәйкестігі

Есимғалиева Тлекши Махсотовнаның «6D010300 – Педагогика және психология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін «Болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзыреттілігін көптілді білім беру жағдайында қалыптастыру» тақырыбында жазылған диссертациялық жұмысының «Ғылыми дәрежелер беру Ережелерінің» талаптарына толық сай келетіндігін ескере отырып, Есимғалиева Тлекши Махсотовна «6D010300 – Педагогика және психология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайық деп есептеймін.

Рецензент:
«6D010300 – Педагогика
және психология»
мамандығы бойынша
философия докторы (PhD)

Ш.М.Туребаева